

Shrnutí hlavních poznatků

- Na konci roku 2016 žilo v Moravskoslezském kraji 1 210 tis. obyvatel, z nichž 386 tis. bylo juniorů do 29 let, to představovalo cca 32 % populace kraje. Za posledních 10 let tak počet juniorů doznal pokles o 60 tis. a jejich podíl na celkové populaci kraje poklesl o 3,8 p. b. Výraznější a zejména trvalý byl pokles podílu osob ve věku 15–29 let, přesto zůstal nad průměrem České republiky.
- Index stáří v Moravskoslezském kraji setrval a rychlým tempem rostl. Rovněž index ekonomického zatížení se zvyšoval, ale pomalejším tempem, přesto byl v roce 2016 s hodnotou 50,7 nejnižší mezi všemi kraji České republiky. Průměrný věk obyvatel kraje se za 10 let zvýšil o 2,3 roku na 42,2 let.
- Naděje dožití při narození, tzv. střední délka života, se dlouhodobě zvyšuje. V roce 2016 činila v případě mužů 74,4 let a v případě žen 81,2 let. V obou případech se však z mezikrajského pohledu jedná o podprůměrné hodnoty.
- Počty sňatků od historického minima 4 985 v roce 2013 v posledních třech letech rostou. Plně se ale projevil trend odkládání sňatků do vyššího věku. Dlouhodobě klesá podíl ženichů i nevěst do 29 let, ženich či nevěsta do 19 let je spíše raritou. Průměrný věk snoubenců při prvním sňatku se zvýšil za posledních 10 let o 2 roky na 31,6 let v případě ženichů a na 29,0 u nevěst.
- Necelé 3 tis. rozvodů v Moravskoslezském kraji v roce 2016 bylo nejméně za posledních 10 let, přetrvává však poměrně vysoký podíl rozvodů manželství s nezletilými dětmi (cca 58 %). Poklesl ale počet a podíl rozvodů mužů i žen ve věku do 29 let, což je však možné dát do souvislosti se zvyšujícím se věkem vstupu do manželství.
- Počty živě narozených dětí klesaly až do roku 2013, v posledních třech letech se jejich počty stabilizovaly na úrovni kolem 12 tis. Zvyšoval se průměrný věk matek (29,8 let v roce 2016) i průměrný věk prvorodiček (28,0 let v roce 2016), podíl matek ve věku do 29 let tak poklesl na 51,6 %. Rostl také podíl dětí narozených mimo manželství, v případě matek do 29 let se ve srovnání s rokem 2007 zvýšil tento ukazatel o 16 p. b. na 62,1 %.
- Počty potratů v kraji se postupně snižovaly až na historicky nejnižší hodnotu v roce 2016, kdy bylo zaznamenáno 3 846 potratů. Postupně klesá podíl potratů u žen do 29 let, od roku 2007 o 5 p. b. na 45,6 %. Nejvyšší míra potratovosti byla zjištěna u žen ve věku 30–34 let a dále 25–29 let.
- Zemřelých do 29 let v průběhu sledovaného období ubývalo, v posledních třech letech zemřelo průměrně 140 juniorů ročně. Mezi mladými zemřelými dlouhodobě převažovali muži (průměrně ze 70 %) jako důsledek vyššího podílu mužů-juniorů na zemřelých na vnější příčiny (dopravní nehody, sebevraždy). Především počty sebevražd mladých lidí v Moravskoslezském kraji se v negativním smyslu vymykaly republikovému průměru.
- V Moravskoslezském kraji dochází k celkovému úbytku obyvatelstva, a to nejen přirozenou měnou, ale i záporným saldem migrace, na němž se významnou částí podílela mladá generace. V roce 2016 dosáhla záporná bilance stěhování mladých hodnoty –894 osob, čímž se podílela z 38 % na celkovém migračním saldu. Mladí lidé a mladé rodiny s dětmi se stěhují za lepší práci s lepším finančním ohodnocením a lepšími životními podmínkami.
- Ze zpracované projekce vývoje obyvatelstva do roku 2050 vyplývá, že by se úbytek obyvatel Moravskoslezského kraje neměl zastavit, takže v roce 2050 by se měl snížit počet obyvatel kraje pod 1 milion. Přitom podíl mladých do 29 let by se měl snižovat z 30,5 % v roce 2020 až k 25,6 % v roce 2050.
- Výsledky SLDB 2011 potvrdily silnou vazbu obyvatel Moravskoslezského kraje k místu jejich narození, když 51,5 % z nich žila ve své rodné obci. Toto v ještě větší míře platilo u mladých do 29 let věku. Zejména 73,5% podíl žen-rodaček do 29 let byl nejvyšší mezi všemi kraji, v případě mužů stejné věkové kategorie činil podíl rodáků 75,1 %.
- Podle výsledků SLDB 2011 mělo 31 % mladých ve věku 15–29 let úplně střední vzdělání s maturitou, dalších 30 % mělo dosud jen základní vzdělání a cca 11 % dokončilo vysokoškolská studia. Posuzovat vzdělanost juniorů je průkaznější (s přihlédnutím k předpokládanému ukončení vzdělávacího procesu) v případě věkové kategorie 25–29 let. V tomto věku se zvýšily podíly jak v případě středoškolského vzdělání s maturitou (na 33 %), tak zejména vysokoškolského (na 23 %), a to zejména na úkor základního vzdělání (podíl 8 %).

- V posledních letech se počet dětí v mateřských školách ustálil na 40 tis. Mezi dětmi narůstal zejména podíl dětí do 3 let, proti roku 2007 o 6 p. b. až na hodnotu 14,5 %. Z celkového počtu 14,2 tis. žádostí o přijetí do mateřské školy nebylo vyhověno pouze 8,6 % žádostí. Kraj se tak řadí mezi regiony, v nichž nebylo přijetí do mateřské školy tak velkým problémem.
- Na základní školy chodilo v Moravskoslezském kraji ve školním roce 2016/17 přes 103 tis. žáků, dalších téměř 3,8 tis. žáků plnilo povinnou školní docházku v nižších ročnících středních škol. Počet žáků základních škol kopíroval se šestiletým posunem demografický vývoj (vývoj porodnosti), což znamená, že se jejich počty začaly postupně zvyšovat od svého minima ve školním roce 2011/12. V podstatě veškeré zvýšení počtu žáků tak zajistili žáci 1. stupně, neboť trend úbytku žáků 2. stupně se obrátil až v posledním školním roce 2016/17.
- Nároky na kapacity středních škol se vlivem demografické situace snižovaly, neboť počet středoškoláků během 10 let poklesl o třetinu na 48,5 tis. Propad se týkal všech druhů vzdělávání, relativně nejméně zasáhl gymnázia. V důsledku poklesu stavů žáků klesal i počet absolventů středních škol. Přes 71 % z nich absolvovalo vzdělávání ukončené maturitní zkouškou.
- Na veřejných a soukromých vysokých školách se sídlem v Moravskoslezském kraji v roce 2016 studovalo 27,4 tis. studentů, z nich mělo 25,4 tis. státní občanství ČR. Vysokoškolských studentů s českým státním občanstvím bydlících v Moravskoslezském kraji bylo 33,3 tis. V obou případech se počty vysokoškoláků v posledních 5 letech snižovaly. Ze studentů bydlících v kraji jich 4,2 % studovalo na soukromých vysokých školách, což byl druhý nejnižší podíl mezi všemi kraji. Ze studentů se státním občanstvím ČR, kteří měli trvalé bydliště v Moravskoslezském kraji, jich přímo v kraji studovaly necelé tři pětiny – 58,3 % (údaj ke konci roku 2016) – což je mezi kraji třetí nejvyšší podíl.
- Podle výsledků výběrového šetření pracovních sil činil podíl juniorů ve věku 15–29 let 18,6 % z celkového počtu ekonomicky aktivních, což byla nejvyšší hodnota mezi všemi kraji České republiky. Míra ekonomické aktivity stoupá s věkem, v případě mužů je vždy vyšší než u žen.
- Výdělky mladých zaměstnanců zaostávaly za průměrnými výdělky celkem, a to v podnikatelské i nepodnikatelské sféře. Výdělky v nepodnikatelské sféře byly ve srovnání s podnikatelskou sférou vyšší, výjimku tvořily výdělky osob do 20 let. Mediány výdělků zaměstnanců ve věku 20–29 let patřily k nejmenším ve srovnání s ostatními kraji a byly o cca 1 300 Kč nižší než republikový průměr.
- Podle výsledků SLDB 2011 bylo v kraji téměř 95 tis. zaměstnaných ve věku 15–29 let, přes 56 % z nich byli ve věku 25–29 let. Většina mladých zaměstnaných byla v pozici zaměstnance (83 %), dalších 7 % mladých podnikalo. Z odvětví ekonomické činnosti mladých zaměstnaných byly kromě průmyslu výrazně zastoupeny „ostatní činnosti“.
- Více než 17 tisíc zaměstnaných příslušníků mladé generace (podle výsledků SLDB 2011) vyjíždělo za prací mimo obec svého bydliště. Ze zaměstnaných ve věku 25–29 let jich téměř 59 % vyjíždělo do jiných správních obvodů ORP v kraji, jen 6 % z nich za prací vyjíždí do zahraničí.
- Čerství absolventi škol patří mezi rizikové skupiny ekonomicky aktivních obyvatel, kteří se hůře uplatňují na trhu práce. Na konci dubna roku 2016 bylo v kraji téměř 2,2 tis. nezaměstnaných absolventů škol a 672 nezaměstnaných mladistvých. Jejich počty v posledních letech postupně klesaly. Zvyšoval se naopak počet pracovních míst určených pro tyto skupiny. Absolventi škol mají problémy s uplatněním zhruba do 25 let, poté se jejich situace na trhu práce výrazně zlepšila a ustálila.
- Z celkového počtu 64 tis. uchazečů o zaměstnání v Moravskoslezském kraji evidovaných na úřadech práce na konci roku 2016 jich bylo 21,5 % (13,7 tis. osob) ve věku do 29 let. Proti roku 2013 se snížil podíl mladých nezaměstnaných o 5,6 p. b.
- Téměř 30 % ze 177 tis. hospitalizací u poskytovatelů lůžkové péče v roce 2015 tvořili pacienti mladší 30 let. Nejvyšší počty ukončených hospitalizací u mladé generace v přepočtu na 1 000 obyvatel stejného věku byly registrovány v případě pacientů ve věku do 4 let a 25–29 let. Nejčastějšími důvody hospitalizace mladých pacientů byly nemoci dýchací soustavy a poranění, otravy a následky vnějších příčin.
- V Moravskoslezském kraji byl výrazně nadprůměrný podíl pacientů ve věku 15 až 19 let léčených s alergií, sennou rýmou či astmatem. Takto se léčilo přes 44 % obyvatel kraje v tomto věku, což bylo nejvíce po krajích Zlínském, Libereckém a Praze. V kraji byl ve srovnání s republikovým průměrem vyšší podíl dětí a mladistvých hospitalizovaných na psychiatrii pro potíže způsobené alkoholem a psychoaktivními látkami.

- Zásadní roli mezi vybranými sociálními službami využívanými dětmi a mládeží do 18 let věk hrála nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, jejichž služeb využilo v Moravskoslezském kraji v roce 2016 celkem 3,6 tis. dětí, což představovalo 11,0 % z republikového počtu uživatelů. Další významnou službou byly sociální poradny, jichž využilo 1,9 tis. mladých klientů.
- Výdaje na dávky státní sociální podpory v kraji v roce 2016 činily 4,75 mld. Kč, z toho více než 2,4 mld. Kč bylo vyplaceno na rodičovský příspěvek a dalších 440 mil. na přídavky na děti. Počty obou dávek i jejich objemy doznaly za posledních pět let snížení.
- V náhradní rodinné péči bylo v roce 2016 umístěno téměř 3,3 tis. dětí, jejich počet se během 9 let více než zdvojnásobil. Byl to nejvyšší počet dětí mezi všemi kraji. V Moravskoslezském kraji rovněž pobývalo 744 dětí s nařízenou ústavní výchovou a 18 dětí s uloženou ochrannou výchovou. Obě hodnoty patřily k nejvyšším v republice.
- Sirotčí důchod v průměrné výši 5 882 Kč pobíralo v prosinci 2016 v Moravskoslezském kraji 5,6 tis. osob. Sirotčí důchod žen o 146 Kč převyšoval důchod mužů. Počet příjemců v Moravskoslezském kraji ve sledovaném období klesal (o 21 % proti roku 2007).
- Podle výsledků SLDB 2011 bylo v Moravskoslezském kraji 34 950 domácností, v jejichž čele stála osoba ve věku 15–29 let. Drtivá většina juniorských domácností (98,3 %) bydlela v bytech.
- Z celkového počtu juniorských domácností tvořilo domácnost s 1 úplnou rodinou 30,6 %, s 1 neúplnou rodinnou domácností 16,0 % a domácnosti jednotlivců pak 53,3 %. Domácnosti jednotlivců byly tvořeny hlavně svobodnými muži a svobodnými ženami.
- Domácnosti s osobou v čele ve věku 15–29 let bydlely v 78,9 % v bytových domech a to nejčastěji v nájemních bytech (42,2 %).
- Aktivní využití volného času dětem v kraji nabízejí základní umělecké školy, školní družiny, školní kluby a střediska volného času. Umělecké školy v kraji v roce 2016 navštěvovalo téměř 27 tis. žáků, přičemž dlouhodobě převažovala děvčata (70 %) a nejnavštěvovanějším oborem byl hudební. V družinách a školních klubech v kraji bylo zapsáno více než 38 tisíc dětí. Čtvrtinu členské základny České unie sportu v MSK tvořili žáci do 14 let
- Mladí lidé jsou velmi úzce spjati s informačními technologiemi. Internet používalo 95,1 % příslušníků populace ve věku 16–29 let, téměř dvě třetiny této generace mělo internet v mobilu. Účast mladých se také projevovovala na sociálních sítích. Ve srovnání s celkovou populací byly podíly juniorů provozujících jednotlivé činnosti na internetu dvojnásobné.
- V Moravskoslezském kraji bylo v roce 2016 registrováno 47,9 tis. čtenářů ve věku do 15 let. Mladí čtenáři se podíleli na celkovém počtu registrovaných čtenářů z 28,0 %, což je o 1,6 p. b. nad republikovým průměrem.
- Negativní jevy provází i život mladé generace. V roce 2016 spáchala mládež ve věku do 17 let přes 600 trestných činů, nejčastěji majetkové a násilné činy. V souvislosti s trestnou činností bylo v Moravskoslezském kraji stíháno či vyšetřováno celkově 14,7 tis. osob, z nich 274 (1,9 %) bylo nezletilých ve věku do 14 let a 485 (3,3 %) mladistvých ve věku 15–17 let.
- V Moravskoslezském kraji v roce 2016 došlo k 9 072 nehodám. Děti do 15 let se nejvíce podílely na dopravních nehodách způsobených chodci, kde byli viníky třetiny případů. Řidiči ve věku do 30 let způsobili na území kraje téměř 1,6 tis. dopravních nehod zaviněných řidičem motorového vozidla, takže se na celkovém počtu podíleli z cca 22 %. Podíl mladých řidičů na dopravních nehodách postupně klesal.
- Jednou z možností, jak posoudit volební aktivitu mladých, je zhodnotit jejich aktivní zapojení jako kandidátů ve volbách. Ve volbách do krajského zastupitelstva v roce 2016 se o mandát ucházelo 1 279 kandidátů a z nich bylo 109 mladších 30 let. Dosažený podíl 8,5 % byl druhý nejnižší v historii těchto voleb. Úspěšnost mladých kandidátů ve volbách do krajského zastupitelstva bývá obecně velmi nízká, v současném 65členném krajském zastupitelstvu nezasedá ani jeden zástupce mladé generace.
- Větší angažovanost mladých se projevuje ve volbách do obecních zastupitelstev. V posledních komunálních volbách v roce 2014 jich kandidovalo 2 826 a tvořili 12,2 % z celkového počtu kandidátů, což byl po Hl. m. Praze druhý nejvyšší podíl. Úspěšnost mladých kandidátů byla nižší než v případě těch starších. Zatímco mezi staršími ve věku 30 a více let získal mandát každý pátý kandidát, u mladších to byl každý patnáctý, takže úspěšnost kandidátů-juniorů dosáhla 6,5 % (po Praze druhá nejnižší). V zastupitelstvech obcí po volbách v roce 2014 zasedlo celkem 4 201 zastupitelů, z nichž 183 (4,4 %) bylo mladších 30 let.

